

NHU CẦU NHÂN LỰC CỦA CÁC KHU CHẾ XUẤT, KHU CÔNG NGHIỆP TP. HỒ CHÍ MINH

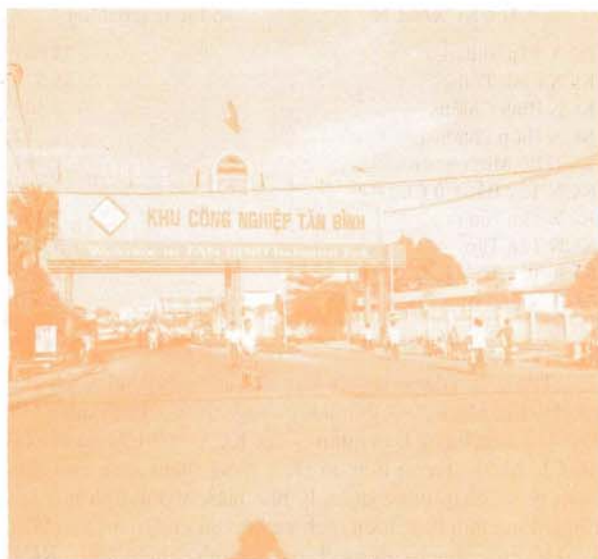
TS. NGUYỄN CHƠN TRUNG

Vốn đầu tư

Hiện nay, thành phố Hồ Chí Minh có 3 khu chế xuất (KCX): Tân Thuận ở quận 7, Linh Trung và Linh Trung II, quận Thủ Đức và 9 khu công nghiệp (KCN) tập trung ở các quận huyện: Bình Chánh, Nhà Bè, Củ Chi, Tân Bình, quận 12 và Thủ Đức. Tính đến ngày 15.7.2001, 3 KCX đã có 161 giấy phép đầu tư từ 10 quốc gia và vùng lãnh thổ với tổng vốn đầu tư là 776,64 triệu USD, thu hút 69.231 lao động, làm ra một lượng hàng hóa trị giá 2.566.820.514 USD, xuất khẩu ra 65 quốc gia và vùng lãnh thổ. 9 KCN ở TP. HCM Minh đã có 397 giấy phép đầu tư trong đó có 97 doanh nghiệp 100% vốn đầu tư nước ngoài, 21 liên doanh, 252 doanh nghiệp các thành phần trong nước với tổng số vốn đầu tư là 3.528,13 tỉ đồng VN và 377,58 triệu USD, thu hút 16.531 lao động.

Bảng 1: Tỷ lệ vốn đầu tư của các nước vào KCX và KCN TP. HCM

Quốc gia/vùng	Vốn đầu tư (triệu USD)	Tỷ lệ (%)	Số giấy phép đầu tư
Nhật	375,31	32,51	51
Đài Loan	241,52	20,92	87
Hồng Kông	126,68	10,92	16
Hà Lan	93,10	8,06	4
Mỹ	56,19	4,86	8
Singapore	37,31	3,28	10
Hàn Quốc	37,31	3,23	19
Pháp	17,00	1,47	5
Philippines	10	0,86	2
Anh	8	0,69	8
Úc	1,87	0,17	4
Indonesia	1,3	0,16	1
Nơi khác	148,06	12,82	64
Tổng cộng	1.154,22	100	279

Ảnh Nguyễn Ngọc Đạo

Bảng 2: Cơ cấu đầu tư bằng nguồn vốn trong nước

KCN	Vốn đầu tư (tỉ VNĐ)
Bình Chiểu	39,90
Tân Tạo	1.433,36
Lê Minh Xuân	313,92
Vinh Lộc	506,04
Tân Bình	898,01
Tân Thới Hiệp	146,63
Tây Bắc Củ Chi	163,57
Hiệp Phước	26,60
Cộng	3.528,13

Bảng 3: Cơ cấu vốn đầu tư của các ngành trong KCX, KCN thành phố Hồ Chí Minh.

KCX Tân Thuận		KCX Linh Trung		Các KCX khác			
Vốn nước ngoài		Vốn trong nước		Vốn nước ngoài	Vốn trong nước		
Điện, điện tử	30%	Giày	38%	Hóa chất, dược	23%	Cao su, nhựa	25%
Dệt, may	18%	Điện, điện tử	16%	Thực phẩm	14%	Dệt, may	20%
Cơ khí	13%	Dệt, may	15%	Gỗ, bao bì	11%	Gỗ, bao bì	12%
Nhựa	11%	Chế biến gỗ	9%	Cơ khí	7%	Thực phẩm	9%

Nhu cầu lao động

Tính đến ngày 15.7.2001, các KCX, KCN ở TP. HCM có 79.744 lao động bao gồm:

Bảng 4: Số lượng lao động hiện nay tại các KCX, KCN TP.HCM

Tên KCX/ KCN	Số lượng lao động
KCX Tân Thuận	33.661
KCX Linh Trung	35.570
KCN Bình Chiểu	2.507
KCN Hiệp Phước	12
KCN Lê Minh Xuân	1.787
KCN Tây Bắc Củ Chi	1.222
KCN Tân Bình	3.363
KCN Tân Tạo	3.424
KCN Tân Thới Hiệp	1.135
KCN Vĩnh Lộc	3.063
Tổng Cộng	85.744

Trung tâm dịch vụ việc làm KCX và công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh được thành lập cùng với sự hình thành KCX đầu tiên, trực thuộc Ban quản lý các KCX và KCN thành phố Hồ Chí Minh. Trung tâm có chức năng tham mưu cho Ban quản lý về pháp lý và quản lý nhà nước thuộc lĩnh vực lao động đồng thời thực hiện dịch vụ liên quan đến tuyển chọn, đào tạo, cung ứng lao động cho các doanh nghiệp thuộc KCX và KCN thành phố Hồ Chí Minh. Từ năm 1993 đến tháng 6 năm 2001, đã cung ứng 78.037 lao động các ngành nghề và trình độ chuyên môn vào làm việc cho các doanh nghiệp trong KCX và KCN. Riêng năm 2000, trung tâm đã giúp giải quyết cho 16.952 lao động có việc làm.

Đặc điểm nguồn nhân lực

- Trình độ văn hóa, chuyên môn kỹ thuật: Phân tích trên lượng lao động tuyển dụng vào KCX, KCN trong 2 năm 1999, 2000, ta thấy trình độ lao động trong doanh nghiệp KCX - KCN ở TP. Hồ Chí Minh như sau:

+ Cao đẳng, đại học:	5,0%
+ Trung cấp và công nhân lành nghề:	13,3%
+ Phổ thông trung học:	29,3%
+ Phổ thông cơ sở:	52,4%

Ở đây, sở dĩ lao động trình độ cấp 2 chiếm tỉ lệ tương đối cao là do trong 2 năm 1999 - 2000, ngành may công nghiệp có nhu cầu tuyển dụng lớn.

- Giới tính: Trong đó, có 90% độ tuổi từ 18 đến 30. Đa số các doanh nghiệp đều tuyển dụng lao động độ tuổi từ 18 đến 25. Có 56.991 lao động nữ, chiếm tỉ lệ 71,46%.

- Năng lực: Lao động trong KCX, KCN ở thành phố Hồ Chí Minh thật sự bao gồm những người giỏi về năng lực, trình độ, tay nghề, chuyên môn kỹ thuật và sinh ngữ. Họ phải thi tuyển vào làm việc, trúng tuyển nhờ tài năng thật sự chứ không qua gửi gắm hoặc phân bổ. Khoảng 20% số lao động có tay nghề, trình độ bậc thợ từ 2/7 trở lên, trung cấp, cao đẳng, đại học trên tổng số 80.000 lao động. Các doanh nghiệp thuộc KCX, KCN ở TP. Hồ Chí Minh đã đào tạo và cung ứng cho sự nghiệp công nghiệp hóa - hiện đại hóa của thành phố nói riêng và đất nước nói chung gần 16.000 cán bộ giỏi bao gồm các cán bộ nhân viên văn phòng, kế toán viên, thông dịch viên, giám sát nhân sự, giám đốc tài chính, giám đốc tiếp thị, giám đốc kinh doanh, chuyên viên thiết kế sản phẩm, chuyên viên xuất nhập khẩu, ... được đào luyện trong thực tế sản xuất kinh doanh.

Thực tế cho thấy về thâm dụng lao động, ngành may vẫn đóng vai trò quan trọng hàng đầu. Các chức danh như

quản đốc, chuyên trưởng, tổ trưởng, kiểm hàng, các công ty thường lấy từ công nhân giỏi trở lên. Đối với ngành cơ khí, người kỹ sư cần phải có bằng cấp ngoại ngữ (Anh, Nhật, Hoa) để có khả năng trực tiếp giao dịch, báo cáo cho quản lý hoặc chuyên gia nước ngoài và phải thành thạo vi tính. Hiện nay đang có nhu cầu tuyển công nhân (mức lương theo trình độ bậc thợ) có trình độ trung cấp cơ khí chế tạo máy. Các ngành có nhu cầu tuyển không nhiều là cơ khí sửa chữa, điện - điện tử trình độ kỹ sư. Các chức danh dành cho nhân viên khâu gián tiếp (khâu quản lý) bên cạnh bằng đại học chuyên ngành, nhà đầu tư còn cần ở ứng viên trình độ sinh ngữ nhất định, đặc biệt là tiếng Hoa. Có một số ngành như điện - điện tử - điện cơ - cơ khí với hệ thống máy móc sản xuất tự động, nhà đầu tư tuyển lao động phổ thông (với trình độ văn hóa tối thiểu tứ tài) rồi huấn luyện ngắn hạn sau đó.

Kinh nghiệm tuyển dụng

- Đối với lao động quản lý, có trình độ từ trung cấp trở lên, sau khi được lựa chọn qua hồ sơ, ứng viên phải qua cuộc phỏng vấn do chính chủ đầu tư trực tiếp hỏi. Một số doanh nghiệp tổ chức thi tuyển 2 vòng: vòng 1, thi kiến thức toán (đối với các ngành cơ khí, điện tử, may) và có thể có kiến thức về tiếng Anh, Nhật, Hoa. Vòng 2, thí sinh tham dự phỏng vấn, nghe hỏi và trả lời bằng tiếng Anh, Hoa, Nhật. Có thể phải viết vào một bản lý lịch theo mẫu do nhà đầu tư soạn thảo bằng tiếng nước ngoài.

- Đối với lao động công nhân nghề may công nghiệp hoặc lao động phổ thông ngành điện - điện tử, cơ khí chính xác, người lao động phải qua kỳ thi tay nghề, các cuộc thi kiểm tra độ khéo léo của bàn tay, kiểm tra thị lực, thị giác phân biệt màu sắc, kiểm tra khả năng tính toán, óc nhận biết hình học, vốn từ vựng sinh ngữ tối thiểu, vốn kiến thức xã hội... để kiểm tra chứng thực trình độ học vấn như đã khai trong hồ sơ và kiểm tra tính trung thực.

Những điều được đánh giá cao

- Có hiểu biết căn bản về kiến thức pháp luật lao động Việt Nam.

- Có tính trung thực (có thể nhận biết qua quá trình tham gia thi tuyển và phỏng vấn).

- Có ý thức tổ chức kỷ luật, tác phong công nghiệp và có ý thức giữ gìn vệ sinh chung trong phân xưởng, nơi làm việc.

Lời khuyên cho lao động trẻ

- Có ý chí tiến thủ, trung thực, tự rèn luyện ý thức tổ chức kỷ luật và tác phong công nghiệp.

- Không quá so đo, kén chọn công việc; không ngại khó khăn, chủ động nhận việc khó. Trong công việc, cần phát huy sáng kiến và sáng tạo.

- Phấn đấu học giỏi một nghề hoặc một ngành chuyên môn và biết một sinh ngữ để giao tiếp được.

Điều 132 Luật lao động của Việt Nam quy định "Đối với công việc đòi hỏi kỹ thuật cao hoặc công việc quản lý mà phía Việt Nam chưa đáp ứng được, doanh nghiệp... được tuyển người nước ngoài cho một thời hạn nhất định nhưng phải có kế hoạch, chương trình đào tạo để người Việt Nam có thể sớm làm được công việc đó và thay thế họ".

Thực tế, trong KCX, KCN đã có một số nhà đầu tư phát hiện lao động giỏi người Việt Nam trong doanh nghiệp để bồi dưỡng, đưa đi nước ngoài đào tạo và khi về mạnh dạn giao cho các chức danh quản lý cao cấp như phó tổng giám đốc, giám đốc điều hành - như ở Công ty K & K, Karasawa Kasei, Nhec Tosok, Three

Bambi, Tanaka, Mtex... ở KCX Tân Thuận, Kachiboshi, Fuji impulse, Latek... ở KCX Linh Trung.

Dự báo nhu cầu

Tình hình 2 KCX Tân Thuận, Linh Trung ở thành phố Hồ Chí Minh đang ổn định khác với khi thành lập có nhu cầu lớn về lao động. Nhu cầu lớn nếu có sẽ là ở KCX Linh Trung II và các KCN nhưng tăng dần đều khoảng 5%/1 năm. Nhu cầu lao động có thể có khả năng tăng đột biến căn cứ vào các điều kiện như sự thông thoáng hơn nữa của các chính sách về kinh tế của Chính phủ nhằm phát huy nội lực, thu hút đầu tư từ ngay trong nước, triển vọng tăng trưởng kinh tế các nước trong khu vực và việc sớm triển khai thực hiện Hiệp định thương mại Việt - Mỹ nhằm đẩy mạnh hơn nữa việc thu hút đầu tư nước ngoài.

Bảng 5: Dự báo nhu cầu lao động theo KCX, KCN 2001-2005

Năm	2001	2002	2003	2004	2005
Các KCN	9.000	12.000	11.000	9.000	7.500
KCX Linh Trung	4.100	4.480	5.000	5.500	4.500
KCX Tân Thuận	4.500	5.400	6.000	6.100	5.600
Tổng cộng	17.600	21.880	22.000	20.600	17.600

Bảng 6: Nhu cầu lao động theo trình độ học vấn, chuyên môn, kỹ thuật.

Năm	2001	2002	2003	2004	2005
Trình độ					
Cao đẳng, đại học	880	1.094	1.100	1.030	880
Trung cấp và công nhân lành nghề	2.340	2.910	2.926	2.799	2.340
Trung học phổ thông	5.157	6.410	6.446	6.036	5.175
Phổ thông cơ sở	9.223	11.446	11.528	10.795	9.223
Tổng cộng	17.600	21.880	22.000	20.600	17.600

Bảng 7: Nhu cầu lao động theo một số ngành, nghề chính

Ngành nghề chính	Tỉ lệ(%)	2001	2002	2003	2004	2005
Điện - điện tử	13	2.288	2.845	2.860	3.380	2.288
Dệt - may	25	4.400	5.470	5.500	5.150	4.400
Giày	4	704	875	880	824	704
Cơ khí	11	1.936	2.407	2.420	2.266	1.936
Cao su - nhựa	8	1.408	1.750	1.760	1.648	1.408
Thực phẩm	5	880	1.094	1.100	1.030	880
Gỗ - bao bì	6	1.056	1.313	1.320	1.236	1.056

Biện pháp xây dựng nguồn nhân lực

Bước đầu, Trung tâm dịch vụ việc làm các KCX & KCN TP. Hồ Chí Minh của Ban quản lý đã đáp ứng được nhu cầu về nguồn nhân lực trung, cao cấp là người Việt Nam cho các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài. Nhưng về lâu dài, nhu cầu này sẽ tăng cao, nếu không chuẩn bị sẽ không đáp ứng kịp. Trong tương lai không xa, các KCX sẽ có xu hướng phát triển thêm thành các khu gia tăng giá trị, và cùng với các KCN dành một phần nhất định đầu tư cho công nghệ

kỹ thuật cao, cho việc triển khai gia công, sản xuất phần mềm thì đòi hỏi nguồn nhân lực trung cao cấp là rất lớn. Bên cạnh đó nhằm chuẩn bị nguồn nhân lực cho làn sóng đầu tư mới vào Việt Nam trong 5 năm năm tới và trong điều kiện chính sách kinh tế của Chính phủ ngày càng thông thoáng hơn và nhất là việc triển khai hiệp định thương mại song phương Việt - Mỹ, thiết nghĩ những biện pháp sau cần được thực hiện:

1. Xây dựng trường đào tạo nguồn nhân lực cao cấp với đủ năng lực và trình độ giảng dạy, cơ sở thực tập, trang thiết bị thực hành với công nghệ có trình độ cao và tiên tiến của khu vực và thế giới.

Ban quản lý các KCX & KCN TP. Hồ Chí Minh - được sự đồng ý của Thủ tướng và Bộ giáo dục & đào tạo đã thành lập vào tháng 7.1999 Trường cao đẳng bán công nghệ và quản trị doanh nghiệp trực thuộc Ban quản lý nhằm đào tạo một đội ngũ kỹ sư thực hành giỏi, chuyên viên quản trị thành thạo chuyên môn nghiệp vụ vừa giỏi thực hành, vừa thông thạo ngoại ngữ để đáp ứng cho các KCX, KCN ở thành phố Hồ Chí Minh và khu vực lân cận. Trường có quy mô tuyển sinh hàng năm từ 1.000 đến 1.500 học viên cho các ngành nghề đào tạo bậc cử nhân cao đẳng (cơ khí chế tạo máy, kỹ thuật cơ khí, cơ điện tử và tự động hóa, kỹ thuật và quản trị doanh nghiệp, kỹ thuật công trình, kỹ thuật điện và điện tử, công nghệ hóa nhựa, quản trị kinh doanh, kế toán-kiểm toán, tài chính doanh nghiệp, ngoại thương, marketing, công nghệ môi trường... và một số hoặc chương trình đào tạo khác liên kết với Viện công nghệ châu Á (AIT) và một số viện, trường ở Pháp, New Zealand, Mỹ và Trung Quốc. Bên cạnh việc được đào tạo về chuyên môn có tính thực hành cao, việc thông thạo một sinh ngữ là một tiêu chuẩn bắt buộc để đạt yêu cầu vào làm việc trong KCX, KCN.

2. Sửa đổi Pháp lệnh, Nghị định về thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao. Những quy định này hiện đang là "rào cản" trong tuyển dụng người lao động Việt Nam có trình độ trung - cao cấp. Tuy hiện nay, mức khởi điểm chịu thuế đối với người Việt Nam đã được điều chỉnh lên trên 3.000.000đ, song vẫn còn quá cách biệt so với người nước ngoài làm việc ở Việt Nam (trên 8.000.000đ).

3. Làm cho các cấp và nhân dân quan niệm đúng đắn tầm quan trọng và cần thiết về việc dạy nghề và học nghề với phương châm "nhất nghệ tinh, nhất thân vinh", coi trọng giữa lý thuyết và thực hành trong đào tạo ở các cấp học.

4. Chương trình đào tạo phải đáp ứng thị trường lao động, đáp ứng nhu cầu của nhà đầu tư trong KCX, KCN. Đội ngũ giáo viên phải được quan tâm đào tạo, nâng cấp ngang tầm với tình hình mới. Bên cạnh đó, cần có chính sách như miễn thuế để có trang thiết bị dạy nghề chất lượng cao, hiện đại, đáp ứng yêu cầu thực hành của sinh viên.

5. Riêng Trường cao đẳng bán công nghệ và quản trị doanh nghiệp phải gắn chặt với các KCX, KCN trong quá trình đào tạo và xem đây là đầu ra chủ yếu của nhà trường. Để đáp ứng nhu cầu của nhà đầu tư trong KCX, KCN trong thời gian tới, xin đề xuất Chính phủ cho phép trường được thành lập trường trung cấp chuyên nghiệp và từng bước, trường được đào tạo cấp đại học và sau đại học và các quá trình, các cấp học liên thông với nhau, cho phép trường được tổ chức thi trắc nghiệm và đào tạo theo tín chỉ trước mắt ở một số bộ môn, từng bước mở rộng ra nhiều bộ môn khác ■